

HALDENS HISTORIE ANDRE VERDENSKRIG GRENSELOS MILORG GRENSLAND

Hemmelig militærbase for motstandsfolk fra Halden under krigen

NORDGÅRDEN: Denne gården var sentral for gruppa på 11 motstandsmenn fra Halden det siste halvåret av krigen. Foto: Anders Svendsen

Av [Anders Svendsen](#)

15. september 2019, kl. 21:30 [v](#)

Historien om grenseområdene i Halden og Aremark handler i stor grad om krig. Oftest mellom nordmenn og svensker. Men siden 1940 er det historien

om forbrødring og kjærkommen hjelp i ufredsår det handler om.

DEL

f

...

I januar 1945 hadde Milorg 14 hemmelige militærbaser i Sverige. En av disse lå på Rävmarken, midt mellom Ed og Nössemark langs vei 2183, ved Tresticklans nasjonalpark. Det er det store naturvernområdet som ligger på svensk side av Søndre Boksjø.

Med andre ord et område som ikke er veldig tilgjengelig med vei hvis man kommer fra Aspedammen og Ør, men et stort og uoversiktlig område som kunne gjøre seg godt til å løse flyktninger over til Sverige under Andre verdenskrig.

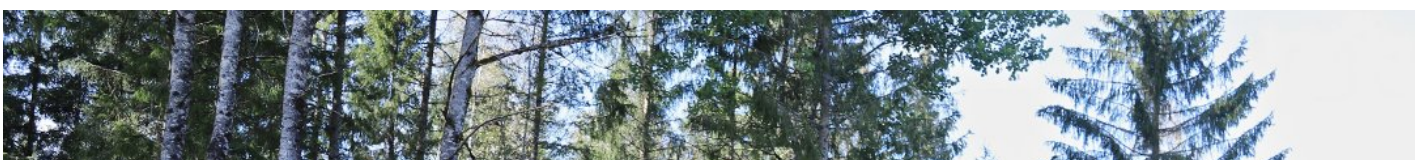
Her valgte altså også den norske motstandsbevegelsen å lage leir i løpet av de siste krigsmånedene. Og dette er et besøkested som kan gi et innblikk i avgjørende øyeblikk i norsk historie.

Ønsket ikke trafikk over grensa

Hovedhensikten var å ta imot leveranser av våpen og ammunisjon - i tillegg til mat - som fly fra England slapp ned til avtalt tidspunkt, men også å benytte seg av skytterbanen som allerede var anlagt på Rävmarken. Slik kunne de skyte inn og reparere våpen som skulle inn i Norge.

- Denne leiren ble lagt her i relativ samforstand med svenske myndigheter. Frem til 1943 ville ikke svenskene ha trafikk over grensen, og fryktet hva tyskerne ville gjøre. Men etter slaget ved Stalingrad endret den svenske holdningen seg, forteller Svein Norheim de omkring 30 norske og svenske tilhørerne som er med på denne historiske vandringen en søndag midt i september.

I denne sammenhengen representerer han Økomuseum Grenseland, som i år 2000 satte opp en minnestein over begivenhetene her.

RESTENE ETTER KOIA: Her er bare rester etter grunnmuren til den gamle tømmerkoia som sto her under krigen. På det meste bodde det åtte mann her fra januar til mai i 1945. Foto: Anders Svendsen

Kryptiske beskjeder på telefon

Vi får følge av Conny Olsson gjennom denne vandringen. Han er sønn av Lilly Olsson, som var den som tok i mot krypterte telefonbeskjeder på Nordgården, like bortenfor den lille tømmerkoia hvor de fleste motstandsmennene holdt til. Og hun inviterte karene inn på kaffe nå og da.

- Hun fikk beskjeder på telefonen til et gitt tidspunkt, skrev det ned og leverte til nordmennene. Det var kodet, så hun forsto ingenting av det hun viderefremidlet, forteller Olsson.

Andre folk i området trodde at dette var norske tømmermenn som jobbet i de svenske skogene, og det var sannsynligvis ikke mange som visste hvilken virksomhet de egentlig drev med.

- Det kom først fem hit, så var de åtte, og til slutt var det elleve mann i den lille koia som sto her. Da måtte noen flytte opp til misjonshuset litt lenger oppe i veien. Den ligger nærmere skytebanen, som allerede var anlagt her, hvor de prøvde sine våpen. Her var det stor aktivitet også til vanlig, så det var ikke mange som reagerte på dette. Men de hugget visst et tre nå og da også for syns skyld, forteller Olsson til latter fra tilhørerne.

Knuste containere

Han husker ikke selv å ha sett koia, og antar at den ble revet tidlig på 1960-tallet. Nå står bare rammen av en grunnmur igjen.

Men moren hans fortalte villig vekk om hendelsene her under krigen. I løpet av dette halvåret før krigens slutt, var hun en viktig medspiller for motstandsmennene.

- I januar skulle det komme en leveranse med fly fra England. Og de var presise med tiden. Klokka 00:24 skulle slippe komme på Lysvatnet. De lyste opp et område på 75 ganger 50 meter som droppsone, men flyet kom så lavt inn at containerne ble knust, og geværene i dem var ubrukelige. Men da kom det ny leveranse måneden etter, forteller Olsson.

Våpen som de fikk ble oppbevart på loftet på misjonshuset, hvor tre av mennene også sov. Kjøkkenet på huset ble benyttet til å reparere våpen.

VELLYKKET LEVERANSE: "Løytnantens stabskonferanse" var vellykket, og milorgmennene sorterer våpen og utstyr som kom med fly i april 1945. Fra boka "Grenseland i ufredsår" av Arvid Johanson. Foto: Erling Johansen

"Løytnantens stabskonferanse"

Selv om det var en tydelig følelse av at krigen gikk mot sin slutt i hele Europa tidlig i 1945, var motstandsaktiviteten høy. I april det året mottok Lilly Olsson nok en kryptisk beskjed.

- Hun fikk bare ordene "Løytnantens stabskonferanse". Da hun overleverte dette til de norske motstandsmennene merket hun på deres reaksjon at dette var noe spesielt.

Det betød at det kom inn en leveranse med to engelske fly til Lysevatnet den 20. april. Disse hadde med seg 30 containere som de slapp ned med fallskjermer. Inni dem var det 60 karabiner (rifler), seks maskinpistoler, to bazookaer, og 6000 patroner. Dette i tillegg til sprengstoff, granater og uniformer.

Alt dette kom ikke til nytte, for heldigvis kom frigjøringsdagen allerede 8. mai.

- Da krigen var slutt, dro mennene som holdt til her tilbake til Halden, via Hälle, for å delta i frigjøringen. Vi må huske at det sto 300 000 tyske soldater i Norge den dagen, og ingen kunne være helt sikre på hvordan dette kom til å forløpe. Når vi ser bilder av jublende nordmenn i gatene den dagen, så står det også væpna tyske soldater blant dem. Heldigvis holdt de hodet kaldt, sier Svein Norheim.

Men etter krigen kom de norske motstandsmennene tilbake til sine svenske venner på Rävmarken.

SKYTTERBANEN: Den gamle skytterbanen var mye brukt også før milorgmennene kom til Rävmarken. Det passet ypperlig for å skjule at de faktisk drev med innskyting av våpen og trening. Foto: Anders Svendsen

Få nyhetene servert i innboksen.

Meld deg på vårt nyhetsbrev

Lik Halden Arbeiderblad på Facebook

Liker 13 k personer liker dette. [Registrer deg](#) for å se hva vennene dine liker.

Les mer om: [Haldens historie](#) [Andre verdenskrig](#) [Grenselos](#) [Milorg](#) [Grenseland](#)

Flere saker

- Jeg hadde spurt om mye hvis faren min var her

Halden-bonde anker dommen

Konflikten rundt Kongegården har roet seg. Nå er drenering prioritert nummer én

Befolkningens lidelser under beleiringene var nesten utålelige

Fokus på Fredriksten festning

Kommentarer til denne saken

Kommentarfeltet er stengt. Det åpner igjen klokken 06:00.

[Til toppen](#)

Besøks- og postadresse: Storgata 2A • Ansvarlig redaktør: Hans-Petter Kjøge 92840911 • Sentralbord: 69215600 • Tipstelefon: 99205300
• [Personvernpolicy / Informasjonskapsler](#)

© 2019